

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

De Hel

(SLOT)

Gehenna en dood

„Hoe kunt gij zeggen: Ik heb mij niet verontreinigd, ik ben de Baäls niet achterna gelopen? Zie uw weg in het dal, weet wat gij gedaan hebt...“

Blijkbaar wordt ook hier (Jer. 2 : 23) weer gezinspeeld op het dal van Hinnom, de gehenna.

Wat de Israëliet wist en zag, moeten wij proberen voor ogen te houden: de gehenna lag **buiten** Jeruzalem, en **beneden** het niveau van de stad. Daar, in de diepte waren ook de graven. Het dal loopt naar het zuiden uit op Akeldama, bloedakker, de plaats van Judas' dood (Hand. 1 : 19), volgens de overlevering. Het oostelijk van Jeruzalem gelegen Kidron-dal (nu wâdi en Nâr) genoot al geen betere reputatie. Ook daar hield Josia grote schoonmaak; tegelijk wordt vermeld dat hier de begraafplaats van de gewone man lag (2 Kon. 23 : 6).

De klemtoon op het diepgezonken dal van Hinnom als oord des doods wordt door Manasse nog versterkt. In één adem wordt van hem gezegd: hij deed zijn zonen door het vuur gaan in het dal Ben-Hinnom en liet zich in met toekomstvoorspellingen, waarzeggerij en toverij, en stelde bezweerders van doden en van geesten aan (2 Kron. 33 : 6; 2 Kon. 21 : 6). Onnodig te zeggen dat Josia ook hiermee afrekende (2 Kon. 23 : 24).

Zo te merken lagen de Molech-dienst en toverij, doden-bezwering in elkaars verlengde, om nog maar niet te spreken van de orgiën etc., die aan de Baäl-dienst inhaerent waren (2 Kon. 23 : 7; Num. 25).

We vinden de hele stoet dan ook terug in Op. 22: **buiten** zijn de honden en de tovenaars, de hoereerders, de moordenaars, de afgodendienaars en ieder die de leugen liefheeft en doet (vs 15). Leugen is in de bijbel nog al eens een verachtelijk woord voor afgod. Manasse was zó berucht om zijn moordpartijen „dat hij Jeruzalem (met onschuldige bloed) vulde van het ene einde tot het andere“, 2 Kon. 21 : 16. Honden, die zich voeden met krenge en lijken, zijn symbool van verachtelijke wezens „zodat mannelijke prostitués (hiërodoulen) honden genoemd worden (Deut. 23 : 18)“. Heel de opsomming van de buiten-staanders wordt gekenmerkt door het ene woord: dood. En doden, zo goed als hun graven, zijn onrein.

Worm en vuur

Nu spreekt Jezus over geworpen worden in de hel „waar hun worm niet sterft en het vuur niet uitgeblust wordt“ (Marc. 9 : 43-48).

Jezus legt hier verband tussen het dal van Hinnom en de laatste woorden van Jesaja. Nadat Jesaja o.m. de nieuwe hemel en de nieuwe aarde binnen de gezichtskring heeft gehaald met allen die God dienen, vervolgt hij: zij zullen uitgaan (naar **buiten!**) en de lijken aanschouwen der mannen, die van Mij afvallig geworden zijn; want hun worm zal niet sterven, en hun vuur niet uitdoven, en zij zullen voor al wat leeft een afgrijzen wezen (Jes. 66 : 22-24).

Volgens de in een vorig artikel vermelde vertaling van Jes. 30 : 33 heeft God de tafet, de brandgang voor Assur gereed gemaakt: het vuur zal Assur verteren als een molech-offer. Door deze zinnebeeldige voorstelling wordt levendig Gods vurige toorn uitgebeeld. Precies als in Jer. 7: zie, mijn grimmige toorn giet zich uit te dezer plaatse over mens en dier... en brandt zonder geblust te worden (vs 20).

In Jezus' dagen was in Israël de baäldienst voltooid verleden tijd. Het is niet zeker, maar ook niet onmogelijk, dat het beruchte Hinnom-dal toen gebruikt werd voor vuilverbranding. In dat geval was de plaats waar het vuur niet uitgeblust werd een toepasselijk beeld uit de dagelijkse ervaring.

Was het werkelijk de stortplaats voor het vuil, dan zullen hier ook de krenge van dieren terecht gekomen zijn en was de andere uitdrukking even aanschouwelijk: waar hun worm niet sterft.

Intussen had Jeremia al geprofeteerd: de dagen komen dat niet meer gezegd zal worden: Tofet en dal Ben-Hinnom, maar: Moorddal; en men zal in Tofet begraven bij gebrek aan plaats, ja de lijken van dit volk zullen het gevogelte des hemels en het gedierte der aarde tot voedsel strekken, zonder dat iemand ze verjaagt (Jer. 7 : 32, 33). Dat komt neer op onbegraven blijven — het ergste dat men zich denken kan: een „ezelsbegrafenis“. De gevolgen laten zich denken. Een teken van mensonterende schande — maar wat wil je in het dal van Hinnom, de gehenna?

Zien we het goed dan tekent Jezus met het vuur Gods toorn, en met de wormen de schande; misschien ook de wroeging, het knagen van het geweten. Dat laatste komt dan dicht bij die andere uitdrukking: waar geweest is en tandengeknars.

Poel van vuur en zwavel

Het dal van Hinnom lag tientallen meters beneden het plateau waarop Jeruzalem was gebouwd, en had alles te maken met dood en graf. De voorstelling van een in de diepte gelegen oord der doden, afgewisseld met groeve, kuil, put, kwamen we ook al tegen.

Daarbij sluit zich aan de uitdrukking „poel des vuurs“ in Op. 19, 20 en 21. Illustratief voor de gevoelswaarde van het griekse woord (het kan o.m. baai, meer, vijver betekenen) is het gebruik in Luc. 5 : 1. Het meer van Genesareth, berucht om zijn plotseling opstekende, gevaarlijke stormen, wordt daar aangeduid met het woord dat in Op. door poel is vertaald. Het meer is omringd door bergen en ligt dus, daarvandaan gezien, **in de diepte**.

In Openbaringen wordt deze poel dan nader omschreven als een poel van vuur en zwavel. Zwavel schijnt een nieuw element in de karakteristiek, maar we herinneren ons dat de tafet, de „brandgang“ bestemd voor Assur, wordt ontstoken door de adem des HEREN als een stroom van zwavel. De voorstelling doet duidelijk denken aan een vul-

canische eruptie, geen zelfzaam verschijnsel in de oosterse wereld.

Bovendien zal ieder, die ook maar iets van de bijbel afweet, onmiddellijk denken aan de verwoesting van Sodom en Gomorra: de HERE liet zwavel en vuur op deze steden regenen. Wanneer de Dode Zee metterdaad deze oorden van zonde bedekt, staan we opnieuw voor een opmerkelijk feit. Niet alleen vond hier een totale excommunicatie plaats, maar dit toon-beeld van de volstreekte dood is tevens de **diepste** plaats ter wereld: zelf ± 400 meter diep, ligt de Dode Zee ook nog ± 400 meter beneden de Middellandse-zeespiegel... Opnieuw gaan buitengesloten zijn uit de samenleving en verzinken in de diepte van het dodenrijk hand in hand. En dat tengevolge van de toorn Gods, die zich manifesteert in vuur en zwavel.

Hellevuur en verdoeming

„... en wie zegt: Dwaas, zal vervallen aan het hellevuur“. Deze als climax bedoelde passage uit de bergrede (Mt. 5 : 21, 22) stelt toch wel voor problemen. Enerzijds vinden we de reeks: doodslag, leeghoofd, dwaas; anderzijds het (laagste, dorps-) gerecht, de hoge raad, het hellevuur. Een bepaalde vorm van een anti-climax lijkt ook niet zinvol. De beste verklaring vonden we bij D. J. Couvee, Met Jezus op den berg, Kampen, 1941 (?), die op zijn beurt veel ontleent aan K. Bornhäuser. We kunnen er helaas maar heel weinig van weergeven. 't Voornaamste voor ons doel is, dat „raka“ met als bij Mat. onvertaald blijft. Het kan nl. de technische term zijn voor „uitgeschudde“ (Neh. 5 : 12), geëxcommuniceerde. Evenzo zou „moore“ (dwaas) onvertaald moeten blijven, als griekse omschrijving van het hebreeuwse „môrèh“ (Deut. 21 : 18, 20): weerspannige, verdoemeling. In dat geval gaat het om termen, die de ban, de uitsluiting aangeven. Iemand die zijn broeder om persoonlijke redenen, officieel „verdoemt“, vervalt aan het hellevuur, wordt zelf — voorgoed — buitengesloten.

„Doodverklaard“

Hoewel we ons hebben moeten beperken, menen we toch uit het besprokene een voorzichtige conclusie te mogen trekken. Verschillende bijbelse woorden en voorstellingen klinken samen in ons woord „hel“. Enerzijds moeten we denken in de richting van het dodenrijk, de kuil, het graf (onrein). Anderzijds speelt de molech-dienst in het dal van Hinnom mee (al even onrein). Vooral het element: buiten-gesloten uit de samenleving vervult een grote rol. Dat kan op deze aarde beginnen (excommunicatie) en later definitief worden. Er komt immers een **nieuwe** hemel en een **nieuwe** aarde, een hemel op aarde (Op. 21 : 3, 4). Engelen, die thuis horen in de hemel maar er zich niet thuis voelden (Jud. : 6), zijn buitengesloten. Mensen, geschapen zó dat zij op aarde Gods beeld (vertegenwoordiger) konden zijn, eveneens. En dat ook ná de opstanding van alle doden. Een werkloze weet hoe erg dat is: een paar gezonde handen te hebben en in de samenleving niet mee te mogen doen: buitengesloten. Leven en toch dóód zijn: dat is o.i. de plaatselijke toestand die de bijbel tekent met „de hel“: geweest en tandengeknars.

E. R. Postma - Breukelen

KERKELIJK *Leven*

Over de eenheid der kerk

(4)

het samenleven der gemeente

We willen in dit artikel iets zeggen over het **samenleven** van de gelovigen in de kerk. Men kan ook zeggen: over het leven der kerk als **gemeenschap**, als „gemeenschap der heiligen”.

Dat kan misschien wel op de beste wijze gebeuren door uit te gaan van de bijbelse notie dat de kerk, de gemeente, het **lichaam van Christus** is.¹⁾ Het twaalfde hoofdstuk van de eerste brief aan de Korinthiërs is daar een loflied op.

Deze aanduiding van de kerk als een lichaam waarvan Christus het Hoofd is, wijst op de bijzonder innige relatie die er tussen de leden van de kerk bestaat. Een relatie die heel hun bestaan omvat en doordringt en veel meer inhoudt dan men zich voorstellen of indenken kan.

We moeten om van deze relatie toch iets te beseffen op ons eigen lichaam letten. Want dat is het kunstwerk waardoor naar de Schrift de gemeente van Christus wordt afgebeeld. Kan iemand een of meer leden van zij lichaam missen? Kan het éne lid het andere missen? Zulke vragen zijn zonder meer dwaas. De leden van één lichaam kunnen zonder elkaar niet eens bestaan! Als men de onderdelen van een machine uit elkaar neemt blijken die elk voor zich een op zichzelf staand geheel te vormen en als zodanig een eigen bestaan te kunnen leiden. Maar als men de leden van een lichaam van elkaar losrukt geeft men ze zonder meer prijs aan de ontbinding, aan de dood! Zo is het nu ook met de kerk en haar leden. In ieder opzicht is elk lid van de gemeente van Christus van de andere afhankelijk en wordt in zijn bestaan en functie daardoor bepaald. Geen enkel lid daarvan kan tot een ander zeggen: ik heb je niet nodig. En alle leden zijn er alleen door en voor elkaar, door en voor het gehele lichaam. Zal een lid gezond zijn dan moeten alle andere dat zijn. Als één lid ziek is is het gehele lichaam ziek. Daarom is het een zaak van leven of dood dat ieder lid de band met de anderen en zo met het gehele lichaam in tact houdt. En het is evenzo een levensbelang voor het gehele lichaam dat het ieder lid daarvan vasthoudt en doet functioneren. Men doet zichzelf onherstelbare schade als men zich van het lichaam losmaakt. En het lichaam wordt wezenlijk geschonden als het ook maar één lid afstoot, laat staan een massa daarvan!

Alleen als de leden van de gemeente als leden van het éne en ondeelbare lichaam van Christus zó met elkaar in relatie staan vormen zij waarlijk de gemeenschap der kerk zoals God die wil zien. Zó als die voor Hem een eer en voor zijn kinderen leven en zaligheid is. Als dat niet zo is lijkt de kerk op een mens met een misvormd verziekt lichaam dat ten ondergang is gedoemd.

☆☆☆

Ik las eens een prachtig verhaal waarin deze stand van zaken op een geestige en indringende wijze werd duidelijk gemaakt. Het is het volgende. Charles Haddon Spurgeon, de grootste prediker van de vorige eeuw, zat op een avond met een vriend voor de open

haard. Het was winter. En er brandde in de haard een heet kolenvuur. Spurgeon sprak met zijn vriend over de kerk. Opeens vroeg die vriend: Charles zou het nu beslist nodig zijn dat iemand lid van een kerk moet zijn om een goed christen te kunnen wezen? Tegenwoordig zou men die vraag zó „vertalen”: zou een buitenkerkelijk christendom niet mogelijk zijn? Zouden er niet buitenkerkelijken kunnen zijn die toch ten volle de naam van christenen verdienen? — Toen zijn vriend die vraag had gesteld dacht Spurgeon een ogenblik na. Hij zei niets. Maar opeens greep hij een tang die naast de haard stond, pakte een rood gloeiend stuk steenkool uit het vuur en legde dat op de ijzeren plaat die vóór de haard lag. Na enkele ogenblikken was de gloeiende kool gedoofd. De vriend had stom verbaasd gekeken naar wat Spurgeon deed. Na even te hebben nagedacht zei hij: „Ik heb het begrepen Charles!”

Naar ik vermoed hebben de lezers dat ook.

☆☆☆

Wanneer men nu in de Schrift nagaat welke concrete gestalte dit samenleven der gemeente moet aannemen geeft bijna elke bladzij daarvan een, eindeloos gevarieerd, antwoord. Men denke slechts aan de bergrede en aan vele andere woorden van de Heiland.

Paulus en zijn mede-apostelen hebben zich letterlijk uitgesloofd om de vermaningen van Christus in deze op alle mogelijke manieren en vanuit allerlei gezichtspunt uit te werken, te concretiseren en duidelijk te maken.

Laat ik enkele van Paulus' uitspraken mogen noemen: Hier volgen ze: Koestert geen gedachten hoger dan u voegen, maar gedachten tot bedachtzaamheid, naar de mate van het geloof dat God elkeen in het bijzonder heeft toebedeeld. Wat Paulus met deze woorden in concreto bedoelt wordt duidelijk uit wat hij onmiddellijk daarop laat volgen. Denkt er om, zo zegt hij namelijk, dat wij, zoals wij in één lichaam veel leden hebben en die leden niet dezelfde werkzaamheden hebben, wij ook als gemeente van des Heren in Christus één lichaam zijn, met véél leden. En als leden van het éne lichaam van Christus zijn we er geheel en volledig om en voor elkaar. Alles wat ieder aan gaven van God heeft ontvangen heeft hij gekregen om daarmee de anderen te dienen. Zo staat het met de gave van de profetie, van het kunnen helpen in allerlei nood, van het onderwijzen, het vermanen, het uitdelen van stoffelijk goed, het leiding geven, het barmhartigheidsbetoon en met alle andere gaven.

Dit thema werkt Paulus dan in zijn brieven met het oog op allerlei situaties waarin de gelovigen komen te verkeren uit. Ik noem maar wat. Weest in broederlijke ongeveinsd, in eerbetoon elkander ten voorbeeld, in ijver onverdroten. Draag bij in de noden der heiligen. Legt u toe op gastvrijheid. Weest blijde met de blijden, weent met de wenenden. Weest onderling eensgezind niet zinnend op hoge dingen, maar voegt u in het eenvoudige. Vergeldt niemand kwaad met kwaad. Zijt niemand iets schuldig dan elkander lief te hebben. Aanvaardt de zwakken in het geloof. Minacht uw broeder niet. Oordeelt elkander niet maar komt liever tot dit oordeel: uw broeder geen aanstoot te geven. Indien uw broeder door iets dat ge eet geërgerd wordt, wandelt gij niet naar de eis der liefde! Breng niet door iets te eten hem ten verderve voor wie Christus gestorven is. Laten wij najagen hetgeen de vrede en de onderlinge opbouw bevordert. Ieder onzer trachte zijn náaste te behagen, ten goede, tot opbouw, want ook Christus heeft niet Zichzelf behaagd. Aanvaardt elkander zoals ook Christus ons aanvaardt heeft.

Dit zijn enkele aanwijzingen van de apos-

tel Paulus omtrent het samenleven der gelovigen, de samenleving in de gemeente. Wie de bijbel een beetje kent weet dat ze alle te vinden zijn in een paar hoofdstukken van zijn brief aan de Romeinen. Als men alles zou noemen wat Paulus hierover schrijft, zou men bladzijden daarmee kunnen vullen.²⁾

Alles wat de Schrift over het onderlinge samenleven, het onderlinge verkeer van de gelovigen in de gemeente van Christus zegt, kan men kort zó samenvatten: Het leven der gemeente wordt gekenmerkt door het onderlinge, wederkerige allen omvattende dienen. Elk lid van de gemeente is geroepen om alle anderen te dienen met alles wat hij is en heeft en kan. En ieder lid der gemeente heeft het „recht” — het hem door God geschonken recht — om door allen gediend te worden. Het „levensklimaat” van de kerk des Heren bestaat daarom hierin dat allen allen met alles wat ze zijn, bezitten, kunnen, **dienen**.

Maar — hier moet nog wat aan worden toegevoegd. Met de zo juist gegeven typering van het samenleven in de kerk zijn we nog niet gekomen tot het hart van de zaak waar het hier om gaat. Die krijgen we namelijk alleen in het vizier als we hebben verstaan dat het in de kerk in eerster en laatster instantie gaat om een leven dat van de diepste kern tot de wijdste omtrek een leven der **liefde** is. Het dienen van de leden der gemeente moet een **dienen-uit-liefde** zijn. De dienst in en van de gemeente behoort dus in de volle zin van het woord **liefdedienst** te zijn. Het eigenlijke, het wezenlijke van het onderlinge samenleven in de kerk is **liefde, liefdebetoon, liefdedienst**.

☆☆☆

Het is uiteraard iedereen die een beetje meeleeft in de kerkelijke wereld bekend, dat velen, speciaal onder hen die voor orthodoxe christenen willen doorgaan, de dringende oproep om elkaar lief te hebben niet zo bijster waarderen. Ze spreken er soms zelfs een beetje smalend over. Ze proeven er slapheid, valse ireniek, het niet ernst maken met recht en waarheid in.

Ten opzichte van wie zo spreken moet worden toegegeven dat de door God aan de gelovigen opgelegde strijd om zijn recht te eerbiedigen, uit zijn waarheid te leven en daaraan, tegen alle aanvallen daarop, vast te houden, dikwijls geweigerd werd en nog steeds wordt onder de camouflage van een soms hartstochtelijk gepraat over de liefde. En het spreekt voor ieder die werkelijk voor het woord van God buigt vanzelf dat dit een zeer kwalijke zaak is.

Maar al wordt ook nog zo vaak op deze slechte manier met het woord liefde gemanipuleerd — de zaak zelf is bij dit soort liefdepredikers dikwijls helemaal zoek — dit doet toch niets af van het feit dat God en zijn Christus op de meest klemmende wijze de gelovigen oproepen tot liefde, tot liefdebetoon, tot liefdedienst.

Het zou een kleine moeite zijn kolommen vol te vullen met Schriftwoorden waarin die oproep tot onderling liefdebetoon tot ons komt. Voorop daarbij gaat het antwoord dat Jezus aan de wetgeleerde gaf die Hem vroeg naar het grote gebod in de wet. Het bestaat in de bekende woorden: Gij zult de Here, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met

C. Veenhof - Kampen

geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het eerste en grote gebod. Het tweede daaraan gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten.³⁾ Wanneer Christus de nieuwe bedeling geopend heeft met de instelling van het Heilig Avondmaal roept Hij de kerk aller eeuwen toe: Een nieuw gebod geef Ik u, dat gij elkander liefhebt; gelijk Ik u liefgehad heb, dat gij ook elkander liefhebt. Hieraan zullen allen weten, dat gij discipelen van Mij zijt, indien gij liefde hebt onder elkander.⁴⁾

Speciaal in de eerste brief van Johannes wordt ons op bewogen en indringende wijze op het hart gebonden dat het in het samenleven der gemeente vóór alles aankomt op de onderlinge liefde. Dit is de verkondiging, die gij van den beginne gehoord hebt, zo schrijft deze oude apostel, dat wij elkander zouden liefhebben!⁵⁾ Geliefden, zo klinkt het wat later in zijn brief, laten wij elkander liefhebben, want de liefde is uit God; en een ieder, die liefheeft, is uit God geboren en kent God. Wie niet liefheeft kent God niet, want God is liefde. En dan laat Johannes op deze oproep de heerlijke woorden volgen: Hierin is de liefde Gods jegens ons geopenbaard, dat God zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem. Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons heeft liefgehad en zijn Zoon gezonden heeft als een verzoening voor onze zonden. Geliefden, indien God ons zó heeft liefgehad, behoren ook wij elkander lief te hebben.⁶⁾

Met meer klem kan het nooit gezegd worden dat het in het samenleven der gelovigen in de gemeente Gods in de eerste en de tweede en de derde en in elke plaats aankomt op liefde, liefdebetoon, liefdedienst van allen tegen allen.

☆☆☆

Ik moge ten slotte — het gaat hierbij immers over een zaak van leven en dood voor de gemeente — nog wijzen op een woord van Paulus dat al het reeds genoemde zo mogelijk een nog zwaarder accent geeft.

In hoofdstuk twaalf van zijn eerste brief aan de Korinthiërs spreekt Paulus over de genadegaven die God aan de gelovigen geeft ten dienste van de gemeente. Zonder volledig te willen zijn of er een systeem van te willen maken noemt hij er negen op: spreken met wijsheid; spreken met kennis; geloof; gezangen; werking van krachten; profetie; onderscheiden van geesten; allerlei tongen; vertolking van tongen. Uitdrukkelijk schrijft hij er bij dat deze genadegaven door God geschonken worden ten dienste van allen.

Het is nu in de gemeente van Korinthe zó dat men er met alle kracht naar streeft die Geestesgaven te mogen ontvangen. De korinthiërs, zo zou men kunnen zeggen, streven naar een optimale openbaring van de Geest. En zij zien die dan vooral in die spectaculaire Geestesgaven, die charismata die in haar worden gevonden. Paulus juicht het streven naar die genadegaven van harte toe. Streeft naar de hoogste gaven zegt hij nadrukkelijk. Maar daarmee is zijn laatste woord over deze zaak nog niet gezegd. De korinthiërs vergissen zich namelijk grandioos als zij denken dat met een maximum aan dergelijke Geestesgaven het optimum, het hoogste, het rijkste van de openbaring van de Heilige Geest verkregen is. Het allerhoogste dat de Geest geven kan en wil is iets geheel anders. En om dat andere te verkrijgen moet ook een geheel andere weg ingeslagen dan men dat bij streven naar die Geestesgaven moet doen. En, zo zegt Paulus, nadat hij de korinthiërs opgewekt heeft om naar de hoogste gaven te

streven: en ik wijs u een weg die nog veel verder omhoog voert. Of, zoals men ook kan lezen: en ik wijs u een weg die ver daarbovenuit voert. En die weg is de liefde, waarvan hij in het volgende hoofdstuk het schoonste loflied neerschrijft dat daarover ooit is gedicht.⁷⁾

De liefde, het onderlinge liefdebetoon, de zich van allen tot allen uitstreckende liefdedienst is dus de weg welke tot het allerhoogste leidt dat de gemeente van Christus op aarde bereiken kan. Op een alle twijfel en misverstand uitsluitende wijze zegt Paulus dat bovendien in de laatste strophen van zijn liefdelied: Zo blijven dan: Geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de meeste van deze is de liefde.⁸⁾

☆☆☆

Het spreekt als van zelf dat deze liefde alleen in de volle zin van het woord in praktijk kan worden gebracht ten aanzien van de medemensen, van de medegelovigen die in onze nabijheid leven, met wie wij dagelijks omgaan. Wij kunnen tot dit alomvattende liefdebetoon nooit komen ten opzichte van mensen die we niet kennen of die ver van ons af wonen. Er kan met deze broeders wel enig contact worden gelegd en onderhouden. Er kan hun ook wel allerlei hulp worden geboden. Maar tot het volle alomvattende van persoon tot persoon zich uitstreckend, permanent, daadwerkelijk liefdebetoon, kan het dan toch met hen niet komen. Dat kan alleen

geschieden in een gemeenschap waarin allen allen kennen en met elkaar regelmatig omgaan.

Dat wil, anders geformuleerd, zeggen, dat deze liefde alleen ten volle in praktijk kan worden gebracht in een plaatselijke, particuliere gemeente.

De opdracht van Christus om de broeders lief te hebben accentueert dus ook weer de betekenis, de prioriteit, de zelfstandigheid van de plaatselijke, particuliere kerk.

1) In Ef. 1:23 en Col. 1:18, 24 wordt de kerk met het lichaam van Christus geïdentificeerd.

2) De brieven van Paulus zijn vol van aanwijzingen over het samenleven der gelovigen. Men zie met name Gal. 5 en 6; Ef. 4, 5 en 6; Fil. 3 en 4; Col. 3; 1 Thess. 4; 2 Thess. 3; 1 Tim. 5; Tit. 3; verder Jak. 5; 1 Petr. 2:11 tot het einde; 1 Joh.

3) Matth. 22:34-40; vgl. Marc. 12:28-34. Paulus zegt ditzelfde zó: Zijt niemand iets schuldig dan elkander lief te hebben; want wie de ander liefheeft, heeft de wet vervuld. Want de geboden: gij zult niet echtbreken, gij zult niet doodslaan, gij zult niet stelen, gij zult niet begeren en welk ander gebod er ook zij, worden samengevat in dat woord: gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. De liefde doet de naaste geen kwaad; daarom is de liefde de vervulling der wet. Rom. 13:8-10.

4) Joh. 13:34, 35.

5) 1 Joh. 3:11.

6) 1 Joh. 4:7-11.

7) 1 Kor. 12:11.

8) 1 Kor. 13:13.

TE BERDE

nederlandse en buitenlandse waardering ook al op, toen ik een paar weken in Parijs kon doorbrengen. Dat was nog onder het bewind van De Gaulle. En zoals een ieder weet, verschilden De Gaulle en Luns nogal wat in hun opvattingen over de Europese politiek. Alleen hun lichamelijke lengte hadden ze gemeen. Maar dat verschil nam niet weg dat men praktisch geen franse krant kon kopen, of het nu de Nation was of de Paris Soir, steeds stond er wel een of andere opmerking van Luns of over Luns in te lezen. Een zelfde ervaring deed ik een jaar later op in Engeland.

☆☆☆

Een en ander heeft me versterkt in de opinie, die ik al langer had, dat als je een klein beetje „objectief” geïnformeerd wilt worden, je niet alleen meer dan één nederlandse krant moet lezen, maar dat je zelfs meer dan één buitenlandse krant moet lezen. Nu is dat in de praktijk niet mogelijk, behalve misschien voor beroeps-politici en journalisten. Of ze het doen? Ik weet het niet. Maar juist omdat het voor de gewone man niet mogelijk is om zelfs maar te proberen zo breed mogelijk ingelicht te worden, ware het te wensen dat onze publiciteitsmedia toch eens wat ander voer gingen geven dan ze nu doen. Mijn grote ergernis is dat je geen „feiten” meer meegedeeld krijgt, behalve als het gaat over verkeersongelukken, maar dat je meegedeeld wordt wat de journalist vindt dat je hoort te denken over de feiten. In deze tijd van „inspraak” en „medezeggenschap” is er een steeds kleiner deel van de bevolking, dat zich geroepen voelt om de meerderheid te betuttelen. Welke krant geeft er nog gewoon een overzicht van wat er gezegd is in het parlement, zonder commentaar? De Engelse Times doet het nog. Maar waarom niet in elke krant? Is men bang dat de lezer zich een zelfstandig oordeel zal aanmeten? Het inlichten en het voorlichten wordt maar heel weinig gescheiden.

☆☆☆

Het is te hopen dat de buitenlandse politiek van Mr. Luns zal worden voortgezet. Zonder te menen dat hij in alles altijd gelijk had en heeft — zie Ambon! — is hij wel een vertegenwoordiger geweest van de oer-nederlandse politiek, dat een Europa zonder Engeland betekent een Europa dat overheerst wordt óf door Duitsland óf door Frankrijk. En de overheersing van één van de beide landen mag werkelijk wel een schrikbeeld voor ons zijn, zoals deze week wel weer bleek tijdens de onderhandelingen van de EEG met het Verenigd Koninkrijk.

Het ziet er naar uit dat het nieuwe kabinet, dat na de verkiezingen geformeerd zal worden, een kabinet zal zijn zonder minister Luns, als minister van buitenlandse zaken.

Alleen al, gezien de lange staat van dienst van deze minister, zal het vreemd zijn, een andere minister van buitenlandse zaken te hebben.

Zo ver ik weet heeft nog nimmer een minister kans gezien zo lang achter elkaar een departement te beheren.

Opvallend is wel, als men de reacties na gaat op het beleid van deze minister, dat hij een slechte „pers” heeft in Nederland. Althans bij de grote pers. Zelfs bij cabaretiers.

Bij de zwijgende meerderheid is het anders. Dan blijkt uit het feit dat deze man op zijn eentje goed was voor twee of drie kamerzetels. Wat nu van zo veel andere parlementariërs niet gezegd kan worden.

Merkwaardig is overigens dat hij in het buitenland helemaal niet zulk een slechte pers heeft als bij ons.

Ons klein vaderlands gedoe heeft ons kennelijk belemmerd om zijn ware postuur te herkennen. Alleen de Griekse kolonels zijn het eens met de nederlandse media dat Luns een slechte minister van buitenlandse zaken is.

In het buitenland is dat anders. Dat bleek de afgelopen week weer aan de aandacht die de radio en de buitenlandse kranten besteedden aan de rede die Mr. Luns gehouden heeft in Edinburgh voor een vereniging, die de economische eenwording van het Verenigd Koninkrijk met de Europese gemeenschap nastreeft. 's Avonds laat kon men niet alleen over de BBC horen wat Luns gezegd had — uitvoeriger dan het ANP meldde — maar ook de radio van Oost-Duitsland besteedde er de nodige aandacht aan, evenals de radio van West-Duitsland.

Zijn stem heeft kennelijk gewicht.

Drie jaar geleden viel me dat verschil tussen de

HET RODE BOEKJE

[Ot en Sien op de revolutietoer]

Al een half jaar behoort het Rode Boekje tot de tien meest verkochte boeken op onze markt, tot de bestsellers zogezegd. Om het niet te verwarren met het Rode Boekje van Mao Tse Tung luidt de titel volledig: „het rode boekje voor scholieren”, uiteraard zonder hoofdletters. Het bevat misschien heel wat minder wijsheid dan dat van Mao (want dat laatste zit tenmiste nog geheid in elkaar) maar het zit in elk geval barstens vol met onwijsheid. Het rode boekje voor scholieren bevat meer vunzigheid en goddeloosheid dan zijn uiterlijk doet vermoeden, is in leuterig nederlands geschreven, rammelt als een leeg verfblik en zet in feite een minteken voor alle overgeleverde en tevens voor alle boventijdelijke waarden. Zonder met een positief vernieuwingsplan voor een vastgelopen onderwijsmaatschappij aan te komen, volstaat het met „neen” te zeggen tegen alle toestanden, die de schrijvers gisteren aantreffen.

Gisteren? Ja, men houdt geen rekening met de intussen aan de orde zijnde mammoetwet — want die neemt hun al te zeer de wind uit de zeilen — en predikt de rode revolutie voor alle minderjarige en schoolplichtige nederlandertjes. Niet minder dan dat.

Zo'n onnozel ding: 9 x 13 centimeter, weg-moffelformaat met 127 zuinige bladzijdjes — en dan zoveel belangstelling! In België werd het verboden. Toen er niettemin een partijtje was ingevoerd, werden de exemplaren per huiszoeking teruggehaald, tot en met een boekje ten huize van een wethouder voor onderwijs; maar dat laatste is later goedge maakt, als u de kranten wilt geloven. En zo'n verbod in het ene land betekent een aanmoediging in een ander land.

Het zijn ongetwijfeld de rooms-kerkelijke invloeden, die in België nog iets als censuur op de been houden. In ons land ligt dat anders. Voor 20 jaar lag dat nog weer anders: toen trof ik in Denemarken een kiosk voor pornografie aan, welke openbaar werd uitgestald. Men zei me: dat komt omdat wij hier geen katholieken hebben die het verbieden kunnen. Nú treffen we zelfs in een Veluws stedeke al een sex-winkel aan, waar u alles kunt kopen wat u had willen vermijden. De tijden veranderen, ons land verandert — en voorzover we mee veranderen mogen we wel letten op onze zaak.

Behalve dus op het punt van de mammoetwet mag het Rode Boekje er aanspraak op maken „bij de tijd” te zijn. Het bevat alle kwesties van onze periode, géne uitgezonderd, gebruikt alle modieuze schuttingwoorden vrij en onverveerd, breekt alles af wat zindelijk en zuiver en welluidend en liefelijk is, en laat onze jeugd met de scherven op de brokken zitten. Dat is wel het gemeenste van alles: dat de heiligste verhoudingen die in een menselijk leven aanwezig kunnen zijn, op wellustige wijze worden vernield. Het huwelijk, dat te heilig is om aan tafel in finesses te worden besproken — wordt vervangen door een intermenselijk samengaan, dat te vies is om aan tafel te bespreken. En niemand, die er gelukkig mee wordt.

Een van de schrijvers uit de groep „Kritische leraren” is Anton Oskamp, zoon van een predikant, broer van een predikant — „zodat we mogen aannemen dat er voldoende voor hem gebeden wordt”, zegt een dagblad cynisch. Meneer Oskamp benadert zijn nieuwe

leerlingen op het Barlaeus-gymnasium te Amsterdam met: „dag kindertjes, noem mij maar Toontje”. De kindertjes verguld natuurlijk. Maar dat is gauw over. De leerlingen uit de hogere klassen hebben tabak van hem en zeggen (volgens een dagblad): „Anton, sodemieter nu eens op met je gezeur over politiek — geef ons eens een keer les!” Hij hoeft bij hen niet meer met zijn rode boekje aan te komen. Ze zeggen nuchter: „we weten nou alles wel over sex en drugs, maar in de lagere klassen vinden de kinderen het prachtig, als hij voorleest uit eigen werk”. Arme Toontje...

Samen met zijn collega's Jan Louman en Claartje Hülsenbeck timmerden deze kritische leraren de handleiding tot de onderwijsrevolutie in elkaar — en Tulp te Zwolle was er niet te goed voor het te drukken. Enkele onderwerpen — u mag raden welke — zijn ontleend aan het deense rode boekje voor scholieren, dat in 1969 uitkwam. Kent u kritische leraren in uw omgeving? Ik heb eens een veluwse vader bij me gehad, die hete tranen schreide om zijn zoon, die deze groep was binnen gestapt en aldaar furor maakte. Alles wat deze jongen met zorg en gebed, met spaargeld en harde arbeid, met wijsheid en onwijsheid was bijgebracht — werd door zoonlief van een minteken voorzien. Zorg? Eigenliefde! — Gebed? Bijgeloof! — Spaargeld? Wapen van kapitalisten! — Arbeid? Tol van de underdogs! — Wijsheid? Modeverschijnsel en kortzichtigheid! En zo voort, en zo voort. De zoon, trots van de eenvoudige familie, trapte nauwelijks afgestudeerd zijn ouders op het hart en in een hoek, teneinde de maatschappij te gaan vernieuwen op nihilistische grondslag. Begrijpt u dat ik aan deze man moet denken, wanneer ik het portret van de slapperdanige verloren domineezoon Oskamp in de krant zie? De vent die van mening is dat het barlaeusgymnasium een paar „naaikamertjes” (u leze: kamertjes voor ontucht van minderjarigen) behoort te bezitten voor aangename vrijetijdsbesteding!

Het rode boekje legt in kinderlijk begrijpelijke stijl het verband tussen de school en de maatschappij. Het wil dat verband duidelijk maken: „omdat wij vinden dat deze maatschappij niet deugt, geeft dit boekje critiek op wat er te voorschijn komt. Dit rode boekje wil ook duidelijk maken hoe het anders zou kunnen”. Het wil dat wel, maar kan dat blijkbaar niet, want er komt niet veel nosities uit de bus.

Ja, die maatschappij. Onomwonden wordt de jeugd geleerd, dat deze maatschappij er op uit is, je eigenschappen te ontwikkelen dan wel te onderdrukken en je zo te vormen tot een nuttig lid. Dat ontwikkelen is niet in jouw maar in haar belang; dat onderdrukken moet je nooit toestaan.

Men wil je hersens ontwikkelen: dat je goed bruikbare kennis krijgt — maar om je keuzevakken geeft niemand iets. Je moet je inspannen om anderen de loef af te steken — maar dan ben je later de schoft, die anderen heeft geleerd uit te buiten. Ze willen je bruikbaarheid met geld honoreren — maar de jacht op geld is juist onsociaal en onmenslievend. Ze willen je zo opleiden, dat je in hun systeem past — maar hun systeem deugt niet. Ze willen je bang maken voor revolutie — omdat zij dan hun mooie leventje niet kunnen voortzetten. En op deze wijze denken de „kritische” leraren, dat ze hun wijsheden critiekloos kunnen doen slikken.

Terwijl deze schrijvers de gemeenste denkbeelden maar klakkeloos oplepelen, zijn er toch woorden waar ze zelf een kleur van krijgen. Dat is bijvoorbeeld het woord „gezag”: foei, schande, taboe!

Deze maatschappij houdt zich staande met gezag. Zo leraart men. De leraar eist van je, dat je oplet, stil zit, aandacht hebt, geen heibel maakt, zijn gezag aanvaardt. Maar die leraar moet zich verantwoorden tegenover de directeur. Die directeur heeft met een inspecteur te maken, die weer het gezag van het ministerie ondervindt. Zo hangt de maatschappij samen van gezag; en als je niet meer aan gezag gelooft, ben je van al dat misverstand af. En als de school uiteen valt, hebben de grote bedrijven geen aanvoer meer van gewillige arbeidskrachten.

Ja, die grote bedrijven. Die kunnen ook al geen goed doen bij de schrijvers van het rode boekje. Die maken winst en dat is onzedelijk. „Natuurlijk moet ieder bedrijf winst maken. De vraag is alleen wat er met die winst gaat gebeuren. Moet hij verdeeld worden onder een kleine groep mensen die er niets of weinig voor gedaan heeft? De winst zou gebruikt moeten worden om het bedrijf te verbeteren, de lonen te verhogen of de werktijd te bekorten”. En als u het niet gelooft, moogt u in Rusland gaan zien...

—o—

In een der laatste gidsen van de NCRV trof me de volgende tekst in een advertentie. Eerst het plaatje: een langharig individu op een brommer, snoepend van een zakje patat voor een kiosk. Dan de tekst: „Je moet zo snel mogelijk van die rotschool af. Kan je lekker verdienen. Nooit meer dat kinderachtige gedoe van cijfertjes op je rapport. Nooit meer van 'o, ben jij te laat, kom dan maar een vrije middag terug'. Keer het allemaal de rug toe. Voel je vrij, blij, en werk bij een baas die lekker betaalt.

„Ga hele nachten dansen tot je niet meer kunt staan. Versier vriendinnen bij de vleet. En geniet, geniet, geniet. Snuif het leven in je op. Ga vervolgens bij een andere baas werken die je een tientje meer betaalt. En nog eens bij een andere baas die je misschien nog meer betaalt. Totdat je aan het maximum loon zit”.

Even onderbreken, als het mag. Ja zeker, u leest dit in de NCRV-gids. Maar voor u de staf breekt leest u even verder, en merkt dat de advertentie (in samenwerking met de bekende stichting Ideële Reclame) de jeugd bijzonder goed aanpakt. Want luister:

„Daar blijf je dan gewoon vijf en twintig jaar aanzitten. Is er iets heerlijkers? Bestaat er iets mooiers dan je hele leven van bazen afhankelijk te zijn? Geen kant meer uit te kunnen, later? Straks vast te lopen in een maatschappij, die beheerst wordt door nieuwe technieken? Waarvan je niets begrijpt, omdat je nooit zoiets hebt leren begrijpen? Een maatschappij, waarin je je niet gelukkig kan voelen, omdat hij vreemd voor je is? En waarin anderen over jou beslissen?”

Zo — dat klinkt al heel anders. Maar nu komt het slot. „Als je nu op school bent, blijf dan zitten waar je zit. Zo lang mogelijk. Leer, vergaar kennis, studeer. Jouw toekomst maakt dat noodzakelijk. Als je ouders dat zo niet zien, praat er dan eens over met iemand die het wél ziet. Voor je het weet leven we in 1980. Morgen moeten we wijzer zijn”.

Tot morgen dan. Of tot volgende week.

D. W. L. Milo - Vierhouten

ORGANISATIE-GELOOF en het HORIZONTALE DENKEN

(SLOT)

Achtergronden

Broeder Aalbersberg is niet bepaald weg van de organisatie van het kerkelijke leven in een landelijk verband. Hij vreest daarvan gevaar voor de vrijheid van de plaatselijke kerken en wijst op de verstarring, aan de organisatie inhaerent. Naar orderegels wordt tenslotte alles afgemeten. Het kerkrecht maakt alles tot een machinale aangelegenheid. De automatisering blokkeert het contact van mens tot mens.

Wel geeft hij toe dat het in de praktijk kan meevallen, maar de gevaren zijn levensgroot met name als een bepaalde mentaliteit zich van de geesten meester maakt.

Nu kan geredelijk worden toegestemd, dat het misgaat, wanneer het in de organisatie gaat om de organisatie, in plaats van om de dienst aan elkaar met het levende Woord. Om dit gevaar te keren, heeft het gereformeerde kerkrecht altijd gewaakt tegen een veelheid van ordemaatregelen en voorschriften en slechts willen weten van bepaalde beginselen, waarnaar het kerkelijk samenleven zou zijn in te richten. En beheersend was bij alles de onderwerping aan het Woord van God en de orde, die dat Woord van ons vraagt. In de praktijk werd hieraan niet altijd de hand gehouden en is meermalen sprake geweest van wat men dan wel het hanteren van een formeel kerkrecht of misschien beter nog het formeel hanteren van het kerkrecht noemt.

Maar met het constateren van deze en dergelijke fouten kan men de zaak toch heus niet af doen. Moet hetzelfde niet gezegd worden van de plaatselijke organisatie van de kerk met haar ambten van predikant, ouderlingen en diakenen? Hoe vaak is van de ambtsbevoegdheid niet een puur formeel gebruik gemaakt, zonder dat de gemeente van Christus werkelijk met het levende Woord van God werd gediend? Zullen we daarom dan de ambten afschaffen en „de Geest alle ruimte geven”? Of zullen we niet liever altijd weer elkaar en onszelf er op wijzen, dat de Heilige Geest van het ambt gebruik wil maken om de gemeente te geven wat zij nodig heeft? Ik dacht, dat het laatste toch wel de voorkeur verdient en in overeenstemming is met het Woord, dat de Geest ons heeft geschonken.

We doen er, geloof ik goed aan, te bedenken, dat alle critiek op de „organisatie”, die geheel ligt in de lijn van het tegenwoordig denken in bepaalde kring, dat „organisatie” tot een vies woord heeft verklaard, principieel niet halt houdt bij de landelijke organisatie, maar zich gemakkelijk doorzet in het ondergraven van de ambtelijke inrichting van de gemeente van Jezus Christus, zoals we die in het Nieuwe Testament vinden.

Men kan ook van die plaatselijke inrichting van de kerk en het daarvoor strijden tegen alle enthousiasme van geestdrijvers tenslotte gaan schrijven, wat br Aalbersberg zegt ten aanzien van het opkomen voor landelijke vormgeving van de geestelijke eenheid: „Het „organisatie-geloof” zit zo diep en het past zo uitstekend in het horizontale denkpatroon”.

Ik ga nu voorbij aan de term „organisatie-geloof”, die ter typering van het standpunt van anderen licht een denigrerende klank heeft en ze met een forse zwaai in een hoek werpt, waar zij zelf toch echt niet willen

staan. Bij alle vriendelijkheid in het schrijven en de betuiging van ootmoed, die anderen niets wil voorschrijven, behalve vermoedelijk dan dat zij niet mogen opkomen voor een landelijk verband (!), is het bezigen van zulk een terminologie een beetje teleurstellend.

Br Aalbersberg raakt hier echter aan een zaak van bijzonder gewicht.

Hij zegt niet dat het opkomen voor een kerkelijk verband voortkomt uit het horizontale denkpatroon, maar dat het er wonderwel in past. Met het horizontale denkpatroon wordt hier vermoedelijk een werelds denken bedoeld, dat geen oog heeft voor de geestelijke aard van de gemeente van Christus. Ik heb het dan, dacht ik, zo vriendelijk en gunstig mogelijk uitgelegd.

De vraag dient overwogen, of dit inderdaad zo is.

En daaraan verbonden de vraag, of het tegenovergestelde van „het organisatie-geloof” soms óók past in een bepaald, uiteraard andersgeaard denkpatroon.

Beide vragen hebben toch evenveel recht van bestaan.

Beginsel tegenover beginsel

De strijd over de „organisatie” van de kerk is niet nieuw; hij is in de loop der eeuwen telkens gevoerd en daarbij stond ten diepste beginsel tegenover beginsel.

Het Anabaptisme van de tijd der grote Reformatie heeft in dit opzicht diepe voren getrokken in de akker van de geschiedenis. Het had een bepaalde grondgedachte, waardoor het werd geleid en dat in verschillende vormen zich een gestalte schiep. Van betekenis is in ons verband de gedachte over de kerk: deze werd in totale tegenstelling met het natuurlijke leven gezien. De gedachte van de herschepping werd door die van een nieuwe schepping vervangen. Daardoor heeft het kerkelijk samenleven niets gemeen met alle andere vormen van menselijk samenleven. Van recht, zoals dat in deze heerst, kan in het eerste geen sprake zijn. De kerk is zo geestelijk van aard, dat een rechtsorde bij haar eenvoudig niet past, maar aan haar wezen tegengesteld is. Menselijke regeling in het leven der kerk valt onder hetzelfde oordeel. De kerk is in wezen niet institutionair ingericht, maar charismatisch bepaald. Ze is immers geestelijk van karakter? Soms gaat men zover, dat men van een zichtbare kerk niet eens weten wil. Evenmin wil weten van een wetenschappelijke opleiding voor de predikanten. Wat heeft de kerk met „de wereld” gemeen? Haar louter geestelijk karakter verdraagt zich hier niet mee.

Dit uitgangspunt is naar zijn wezen in strijd met de christelijke belijdenis van de schepping en de herschepping. De kerk is niet een volstrekt nieuwe schepping in een door de zonde reddeloos verloren wereld, maar het geheel van de herscheping mensheid, waarin niet de natuur en de schepping voorgoed zijn weggedaan, maar van de zonde zijn gereinigd en door de Geest worden geheiligd. Daarom zijn ook de op de schepping rustende ordeningen van het mensenleven aan de kerk niet vreemd, ofschoon zij daarin van eigen aard zijn. Daarom is ordening van het kerkelijk leven niet een ongeestelijke en verwerpelijke zaak: het zijn mensen, die in de kerk vergaderd zijn en die geen totaal andere wezens zijn in de kerk dan in de overige menselijke samenleving.

Het horizontale, het aardse is aan de kerk niet vreemd, maar behoort tot haar zoals het

door Christus is verlost en door de Geest geheiligd.

Daarom ook is het recht als zodanig geen aan de kerk wezensvreemde zaak. Maar dan niet het recht, zoals wij dat maken, maar zoals God dat in Zijn Woord ons voorhoudt: niet uiterlijk dwingend, maar zedelijk overtuigend, van de liefde doortrokken, gericht op de goede orde in de gemeente van Christus en het eeuwig heil van haar leden.

De Gereformeerden hebben hier van een mystiek dualisme nooit willen weten, daarvoor vatten zij de verlossing in Christus te rijk en te doep op. Ze hebben daarom ook niet met de Dópersen de kinderen der gelovigen buiten de gemeente van Christus gesteld en ze met Menno Simons als wolven en beren gekwalificeerd, hoewel ze erkenden dat ze van zichzelf in zonde ontvangen en geboren en aan allerhande ellendigheid, ja aan het oordeel onderworpen waren. Maar ze hebben het genadeverbond van God met Zijn volk beleden als het gehele leven omvattend en verlossend, en dus ook de kinderen in zich besluitend.

Beide beginselen hebben de eeuwen door tegenover elkaar gestaan en zijn in strijd met elkaar gewikkeld. Daarvoor moeten we wel oog hebben, wanneer we vandaag spreken over de organisatie der kerk in een wereld, waarin ook op dit punt — dat van de organisatie — alles in rep en roer is en allerlei revolutionaire bewegingen aanschoppen tegen alle gevestigde orde, gretig ondersteund door de nieuwe theologie. Een gewild figuur in deze kring is momenteel Ernst Bloch, die in de Bijbel de scheppergod stelt tegenover de verlossergod, het statische tegenover het dynamische en een boek heeft geschreven, waarin de Dóperse enthousiast Thomas Münster wordt verheerlijkt.

Men versta mij wel: ik suggereer hier niets en wens dat ook niet te doen. Ik wil er alleen op wijzen, dat er nu eenmaal in de strijd der geesten is en dat daarbij de beginselen van doorslaggevende betekenis zijn. Zij werken vaak alleen in het verborgen, zodat we ze onszelf niet bewust zijn. Dat heeft er helaas toe geleid dat ook vaak christenen zijn meegezogen zonder er zelf erg in te hebben in een richting, die aan het geloof vijandig was. Ik denk hier b.v. aan het scholastieke rationalisme, dat zijn duizenden verslagen heeft.

We hebben daarom ook vandaag wel toe te zien wat de drijvende grondgedachten van ons denken zijn en of die wel radicaal en integraal uit de openbaring zelf genomen zijn.

We zijn niet immun voor de geest, die in onze tijd waait, dat is de kerk nimmer. En dat is niemand in de kerk. Tot op zekere hoogte zijn we allemaal kinderen van onze tijd. Een ernstige toetsing der geesten, van wat onze tijd beweegt, en dat vanuit de Schriften, is daarom nodig. En daarmee hebben we elkaar te dienen.

Het „organisatie-geloof” past uitstekend in het horizontale denken, schrijft br Aalbersberg. Ik laat de term nu daar. Laat ons de waarschuwing, die in deze woorden zal liggen ter harte nemen: We kunnen in de organisatie gaan geloven en zo in de kerk geheel verwereldlijken. Alles wordt dan leeg van het geloof en van de Geest. Er blijft dan niets anders over dan een dode kerk of een puinhoop.

Maar laat ons ook bedenken, dat elk principieel verzet tegen organisatie als een natuurlijke, menselijke zaak wortelt in een scheiding tussen schepping en herschepping, tussen natuur en genade en ons leidt tot een geestelijke ongebondenheid, die niet minder rampzalig werkt.

De vrijheid van de plaatselijke kerk

Men kan de vraag stellen of een kerkverband niet de vrijheid van de plaatselijke ker-

G. Janssen - Amsterdam

ken in gevaar brengt en noodzakelijkerwijs tot een knellend juk moet worden.

Met een hiërarchisch geïnstitueerd kerkverband is dit zeker het geval. De Rooms-Katholieke Kerk is daarvan een bekend voorbeeld, evenals de Hervormde Kerk, toen deze een „reglementenkerk” was.

Het gereformeerde kerkverband is een verbond van vrije kerken, alleen gebonden aan het Woord van God, dat zij gemeenschappelijk belijden. In haar kerkorde is uitdrukkelijk uitgesproken, dat het recht en plicht is om alle besluiten van kerkelijke vergaderingen, die strijden met het Woord van God en met de in vrijheid aangenomen kerkorde, te verwerpen. Op deze vrijheid hebben de kerken te staan.

Boven werd reeds gezegd, dat de kerkorde zelf niet een veelheid van ordemaatregelen bevat, maar slechts de beginselen voor de rechte inrichting der kerk en voor het gemeenschappelijk samenleven.

Dat de plaatselijke kerken op allerlei manieren gebonden zouden zijn in hun eigen kerkelijk leven, is dan ook een fictie. Slechts op bepaalde punten is eenheid van gedragslijn overeengekomen als prediking uit de Catechismus, doops- en avondmaalsbediening, waarbij overigens alleen het principiële is uitgesproken: velerlei plaatselijke variatie is uitdrukkelijk opengelaten. Hetzelfde geldt van de tuchttoefening. De praktijk laat dan ook zien, dat deze variatie er is, zonder dat dat ooit tot moeilijkheden aanleiding heeft gegeven. Wanneer maar naar de Schrift werd gehandeld, was men tegenover elkaar zeer „ruim”.

—o—

De kerkorde is dat zelf ook, wanneer hij zich in art. 87 niet als een onveranderlijke wet aandient, maar bepaalt dat indien het

profijt der kerken dat vereist de artikelen veranderd, vermeerderd of verminderd mogen worden.

Daarom is het pleiten voor een onveranderde kerkorde nu niet bepaald in de lijn van de kerkorde zelf. Modernisering van de taal en vermindering van overbodige artikelen en bepalingen zou wel zeer gewenst zijn, want de tijd is verder gegaan en daarmee hebben de kerken rekening te houden. De kerkorde zelf geeft hiertoe de mogelijkheid. Ze zegt zelfs in art. 87 dat dit behoort te geschieden als het profijt der kerken dit eist. Het wordt tijd om met wat hier uitgesproken is eens ernst te maken. Maar laat men dit doen in de daarvoor geëigende weg, na grondige voorbereiding in de plaatselijke kerken en op de classicale vergaderingen, met behoud van de Schriftuurlijke beginselen van het gereformeerde kerkrecht, waarvan wel het eerste is de handhaving van de eenheid in belijdenis. Dat is de grondslag van het kerkelijk samenleven.

—o—

Tenslotte: ik pleit niet voor wat men zou kunnen noemen een definitief verband van kerken. Christus vergadert Zijn gemeente van dag tot dag en heeft gebeden om de eenheid van allen, die door het Woord van de apostelen in Hem zouden geloven. Dat raakt ook het kerkverband. En daar moeten we oog voor hebben. Daarom pleitte ik voor het vasthouden van de band aan de Gereformeerde Gezindte, wat belijdenis en kerkinrichting betreft en ik dacht daarbij — voorlopig — allereerst aan de Christelijke Gereformeerde Kerken, waarmee op het ogenblik op verschillende plaatsen goede contacten worden gelegd.

Wie zou daarvoor niet dankbaar zijn?

PALAVÉR '70

Amice,

Palaver '70 ligt al weer een paar maanden achter ons en dus is het eigenlijk als mosterd na de maaltijd om er nu nog aandacht aan te besteden. Toch kan het geen kwaad het nog even te doen. Want de gedachten, die aan deze manifestatie ten grondslag liggen, zijn in januari jl. niet verdwenen, maar zullen zich ook in de toekomst nog wel laten gelden.

Zoals je weet, was de manifestatie op 2 januari 1971 een poging van het Nederlands Bijbelgenootschap, de Katholieke Bijbelstichting en een aantal andere organisaties om de Bijbel onder de jeugd te brengen. De organisatoren spraken van een confrontatie van de jeugd van vandaag met het Evangelie.

Nu valt het niet te ontkennen, dat de boodschap van de Bijbel modern is. Het Evangelie van onze Heiland blijft actueel. Er is in de Heilige Schrift iets, dat **nooit veroudert**, maar altijd **jong blijft**. Er is in het Woord van onze God iets, dat altijd blijft aanspreken. Jezus Christus is immers altijd Dezelfde!

Het Evangelie heeft ook kracht. Het kan véél doen in deze wereld. Denk maar eens aan de Pinksterdag, toen Petrus zijn rede hield en velen daarna vroegen; „wat moeten wij doen?” Zó krachtig is het levende Woord, dat het mensen **bekeert**, omdraait. Het Woord van God is een kracht tot **behoud**. En daarom is het goed om ook vandaag dat Evangelie midden in onze wereld te plaatsen, om het te zetten midden tussen de vragen van deze tijd. Want het Woord van God verspreidt licht om zich heen.

Ben je daar blij mee? Geloof je het echt,

dat Jezus Christus de Verlosser van deze wereld is, ook van de moderne wereld? Welnu, dan zal het je duidelijk zijn, dat Hij Zelf bepaalt hoe Zijn Woord in deze wereld werkzaam zal zijn. Het Koninkrijk van onze Heiland komt niet door veel lawaai en geweld. Jezus zei eens: „De Geest is het, Die levend maakt...” (Joh. 6:63). En in 1 Cor. 2:5 wijst Paulus zijn lezers er op, dat het geloof niet rust „op wijsheid van mensen, maar op kracht van God.”

Je begrijpt wel, waar ik heen wil. Wanneer we het Woord van God onder de mensen willen brengen, moeten we het niet verwachten van springende geluidsinstallaties, maar van het mosterdzaadje, „dat iemand nam en in zijn akker zaaide. Het is wel het kleinste van alle zaden, maar als het volgroeit is, is het groter dan de tuingewassen en het wordt een boom...” (Matth. 13:32). In het schoolblad van het Koningin Wilhelmina College te Culemborg las ik de opmerkingen van een meisje over Palaver en zij vraagt zich terecht af, wat sommige artiesten op een religieus festival deden, maar, zo voegt ze er aan toe, „om de jeugd te trekken moet je er wel wat voor over hebben”.

Het rijk van onze God heeft een eigen stijl, het komt op een geheel eigen manier. Er is plaats voor velen, ook voor artiesten, voor de communistische protestzangers de Pete Seegers en voor de Les Humphries Singers, voor jou en voor mij. Maar — en dat moet je vooral niet vergeten — de **weg** naar dat rijk wordt niet door mensen aangelegd, maar is door Hem Zelf bepaald. Hij maakt wegen, waarlangs onze voeten gaan kunnen.

Ik kan me voorstellen, dat veel jongeren teleurgesteld zijn geweest op dat grote feest. Er was er één, die zei: „Ik heb het Woord zo weinig gehoord.” Die jongen raakt de kern.

Er waren wel veel woorden, ook veel krachtige woorden, maar het Woord van God kwam zo weinig uit de verf. Dat is jammer, want niet **onze** woorden, niet **ons** lawaai, zijn een kracht tot behoud; neen, dat is alleen **Gods** Woord.

Ik moet denken aan die mensen in Jeruzalem, die de Here Jezus op een veulen zetten. Ze maakten er een hele optocht van, ze waren erg actief, want ze meenden hun steentje te moeten bijdragen tot de vestiging van het koningschap van Jezus van Nazareth. Ze waren vol blijdschap — het was een festival voor hen — maar Jezus kon niet blij zijn, Hij weende over al die drukte, ook over Jeruzalem (Lukas 19:42). De Heiland had verdriet, omdat hij wist, dat zó, met al dat geweld en al die drukte, Zijn koningschap eenvoudig niet komen **kón**.

'k Geloof, dat we hier iets van kunnen leren. Ook jij. De Bijbel is waard om onder de mensen gebracht te worden. En die Manifestatie in Utrecht doet je wel iets, spreekt je wel aan. Maar als je er nu eens rustig over nadenkt, zul je het toch met me eens zijn, dat de werkwijze van onze Heiland een heel andere was. Hij deed eenvoudig werk: Hij sprak met een Samaritaanse vrouw, Hij genas zieken, Hij haalde een tollenaar uit de boom en maakt hem tot Zijn volgeling. Hij vertelde zijn hoorders gelijkenissen en... Hij trok Zich ook vaak terug om te **bidden**. Hij bracht het Evangelie onder de mensen en Hij wil, dat dat vandaag nog gebeurt. Maar dat Evangelie moet **geloofd** worden. Hij wil komen wonen in ons hart, niet maar voor even, maar voor altijd, niet maar in een stukje, maar helemaal.

Dat heeft ook Liselore Gerritsen met haar liedje „Laat de kindertjes tot mij komen” niet begrepen. Zij kreeg de hoofdprijs van vijf duizend gulden voor het liedje, dat zij maakte voor het aan Palaver verbonden popfestival. Je hebt over dit versje al wel wat gelezen. Liselore schrijft eigenlijk over zich zelf, over de tijd dat ze nog een klein meisje was. Ze liep over de hei en daar kwam haar kinder-jezus voorbij in zijn witte jurk. Ze keek naar hem of hij haar wel herkende,

„want laat de kindertjes tot mij komen
zei de wind in de berkenbomen
en verhinder ze niet om te komen
want hunner is het rijk.”

Liselore vertelt dan verder van haar ontmoetingen met haar kinder-jezus; ze bracht hem haar poppen zonder armen, haar angstige kinderdromen, haar zieke konijn. Daar zit wel iets moois in, want zo denkt een kind over de Heiland, een kind vertrouwt vaak meer dan een volwassene.

Maar het blijft voor Liselore een droom, een droom die nu, nu ze ouder is, uit is. Ze zegt het zelf: „sindsdien is vooral veranderd dat ik geen klein kind meer ben...” Nu herkent ze haar kinder-jezus niet meer, anderen zien hem nog voorbijgaan, maar zij niet meer.

Een vers met mooie gedachten ongetwijfeld, maar eigenlijk toch ook heel erg arm. Want de Heiland der wereld, die de kinderen tot Zich neemt, is geen droom-figuur, maar een **levende** Heiland.

Het blad „Koers” plaatste een artikel over de manifestatie in Utrecht onder de titel „Palaver '70 — de ontmaskering van de moderne religie”. Je vindt het misschien wat overdreven, maar denk er eens over na. De Satan heeft allerlei manieren om in te dringen in de Christelijke wereld, lees 2 Cor. 11:13-15 maar eens.

En denk nog eens aan die tekst, die ik in het begin noemde: „De Geest is het, Die levend maakt...” En deze Geest werkt door het Woord, dat Woord waardoor je Vader met je spreken wilt. Luister je naar Hem en spreek je met Hem mee?

Met hartelijke groet,

P. C. VAN WIJK

Boekbespreking

Gemeente-opbouw

Onder deze titel verscheen de stof van een cursus „praktische vorming” voor de „vrijgemaakte” theologie-studenten te Kampen.

Deze bundel opstellen lijkt mij voor elke theologie-student en voor elke predikant belangrijk en voor iedere geïnteresseerde boeiend.

De eerste opstellen gaan over zielszorg en maatschappelijk werk. De heer C. Rosenbrand beschrijft wat hij onder maatschappelijk werk verstaat en hoe moeilijk het contact tussen maatschappelijk werk(st)ers en ambtsdragers vaak is. Niet zelden blijkt bij ambtsdragers grote onkunde te bestaan over de maatschappelijke nood waarin gezinnen en individuele mensen verkeren. Men verzuimt helaas in de diepte te werken: te zoeken naar de breukverschijnselen in de samenleving, waardoor bepaalde mensen, soms bepaalde categorieën mensen, in de knoei raken. Wanneer de relatie mens-gemeenschap verstoort is, komt het maatschappelijk werk in beweging. Het blijkt erg moeilijk te zijn om o.a. aan predikanten duidelijk te maken, dat het noodzakelijk is iets van de achtergronden van de verstoorte relatie mens-gemeenschap te bestuderen.

Ik zou hier een vraag willen stellen: moet er van de kant van het maatschappelijk werk niet meer gepubliceerd worden over de achtergronden van verstoorte tussen-menselijke relaties? Moet er niet meer gepubliceerd worden over de aan de maatschappelijke breukverschijnselen ten grondslag liggende oorzaken-structuur? Wil het maatschappelijk werk geen lapmiddel worden, dan moet er een appellerende werking van haar uitgaan op de samenleving.

Drs A. N. Hendriks stelt n.a.v. de beschouwing van de heer Rosenbrand enkele belangrijke vragen over de visie op de mens, de samenleving en de structurele geaardheid van de samenlevingsverbanden aan de orde. Hoewel de vragen van drs Hendriks en de bijdrage van de heer C. van der Leest belangrijk en relevant zijn en voortdurende, het maatschappelijk werk begeleidend, studie vergen, kunnen zij óók de inleiding vormen tot een eindeloze theoretische discussie.

Van de hand van prof. Trimp is een gedegen schets opgenomen over het huisbezoek. Helaas pleit de schrijver nogal generaliserend voor het brengen van huisbezoeken door twee ouderlingen. Hoewel dit in bezoeken aan gezinnen en in bezoeken die een vermanend karakter dragen verstandig is, is het bij alleen-wonenden (bijv. studenten) eerder belemmerend dan bevorderend voor een goed gesprek.

Het artikel van de socioloog Reinders biedt met het oog op het huisbezoek veel goede aanwijzingen. M.i. stelt hij terecht, dat met behulp van de sociologie het pastoraat in het algemeen en de huisbezoeken in het bijzonder beter kunnen worden ingericht. Hetzelfde kan van de catechese gezegd worden. Deze onderwerpen zijn door ds. A. Kooij en drs Z. Rittersma besproken.

De artikelen over psychiatrie en zielszorg en over de sociaal-psychologische aspecten van de groep vond ik interessant om te lezen. Dit geldt ook voor het hoofdstuk over vergader- en gesprekstechniek.

Ieder die met verenigingszaken en organisatie-aangelegenheden te maken heeft zal hier zijn winst mee doen.

Ondanks veel waardering voor het gebodene, vertoont deze bundel een groot manko. I.v.m. het onderwerp gemeente-opbouw/praktische vorming, wordt er naar mijn mening te ongenueanceerd gesproken over het pastoraat en het huisbezoek. Van een socioloog mag verwacht worden, dat hij de aandacht vestigt op de verschillende categorieën mensen binnen de kerkelijke gemeenten en dat dit een differentiatie in de verschillende pastorale activiteiten vereist. Ik pleit niet voor een categoriale gemeentevorming, maar vraag aandacht voor de problemen in de verschillende gemeenten die aan deze gedachte van

de categoriale gemeentevorming ten grondslag liggen. Hier valt te denken aan de pastorale zorg voor studenten, alleen-wonenden in 't algemeen, moeilijk grijpbare jeugd, en andere categorieën. Er bestaan gegevens over deze „probleem-groepen”, maar in veel plaatsen doen de „vrijgemaakte” kerken niets! Velen hebben het contact met de kerk verloren. Zij hebben hun heil elders gezocht of zijn geestelijk verongelukt.

Een socioloog schrijft de kerk niets voor, maar hij vraagt wel hoever de ongerustheid van de kerken gaat i.v.m. deze onderwerpen. Het ontbreken van de aandacht voor deze zaken is een ernstig tekort in de „gemeente-opbouw”. Ook hierin staat het kerk-zijn op het spel.

Hopelijk komen deze onderwerpen tijdens een andere cursus of conferentie aan de orde.

Gemeente-opbouw, uitgave: Gereformeerd Sociaal en Economisch Verband, 1970. Secr. Hugo de Grootstraat 348, Delft.

AMSTERDAM

H. E. S. WOLDRING

Wij lezen dezer dagen in de krant.....

de theologische faculteit der V.U. niet langer gebonden aan de gereformeerde belijdenis

We noteerden reeds in deze rubriek dat de Vrije Universiteit opgehouden heeft een gereformeerde universiteit te zijn.

Zij heeft in plaats van de oude grondslagen die een gereformeerde wetenschapsbeoefening verplichtend stelde een nieuwe grondslag aanvaard welke zonder enig bezwaar door Rooms-katholieken, Grieks-orthodoxen, Anglikanen, Lutherse, Midden-orthodoxen en alle mogelijke andere soorten christenen kan worden ondertekend.

Van bijzondere en fatale betekenis is vooral dat nu ook de theologische faculteit niet langer gebonden is aan de drie formulieren van enigheid.

Prof. Nauta schreef daarover in het Centraal Weekblad. Hij memoreert daarin dat hij op de vergadering waarop tot deze grondslagwijziging werd besloten een aantal scherp gestelde vragen lanceerde waarop hij een antwoord verlangde.

De eerste vraag welke hij stelde was de volgende: „Hebben wij de nieuwe grondslag in deze zin te verstaan, dat **alleen wie confessioneel gereformeerd is** geacht moet worden ten volle daarmee in overeenstemming te zijn?”

Ten aanzien van de reactie op deze vraag op de genoemde vergadering schrijft prof. Nauta dan het volgende: „De eerste vraag werd, zij het met enige reserve, ontkennend beantwoord. Dit houdt dus in dat de grondslag niet als specifiek gereformeerd mag worden verstaan. Men behoeft niet in belijdenis gereformeerd te zijn om lid te zijn van de vereniging of aan de universiteit werkzaam te wezen.”

Verder merkt prof. Nauta nog het volgende op: „Heel belangrijk is het dat duidelijk werd erkend, met betrekking tot de faculteit der godgeleerdheid, dat men van de oorspronkelijke opzet is afgeweken. **Er is niet langer sprake van dat deze faculteit als geheel gebonden zou zijn aan de drie formulieren van enigheid.** Alleen voorzover ter zake met een bepaalde kerk een overeenkomst wordt aangegaan, bestaat de mogelijkheid dat althans gedeeltelijk — namelijk voor het onderwijs en niet voor het onderzoek — de band aan die belijdenisgeschriften verplichtend wordt gesteld. Gelijk men weet, is zulks momenteel het geval voor de overeenkomst die met de Gereformeerde kerken indertijd werd aangegaan.”

Het moet ieder die een beetje op de hoogte is van het universitaire bedrijf wel allerwonderlijkst in de oren klinken dat men op deze manier scheiding wil maken tussen een

niet en wel gebonden zijn van de werkers in de theologische faculteit. In hun **beoefening van de theologische wetenschap** zijn deze niet, in hun (hoger) **onderwijs** zijn ze wel aan de confessie gebonden! Het moeten wel vreemde schizofrene figuren zijn die zoiets in praktijk kunnen brengen.

Als hoogleraren tot studieresultaten komen die in strijd zijn met de confessie en ze publiceren die — zoals dat reeds geschied is — moeten ze dan tegen hun studenten zeggen: Jongens, die mogen jullie als leden van de confessioneel gebonden kerken niet accepteren, op de kerkelijke examens niet lanceren en straks in de kerken niet leren?

Of moeten er soms twee soorten colleges worden gegeven. Het ene soort waarop met de studenten niet-confessioneel-gebonden theologisch bedrijf wordt beoefend en een ander soort waarin goed confessioneel gebonden onderwijs wordt gegeven?

Een uiterst belangrijke vraag is voorts: wat zullen de Geref. Kerken doen ten aanzien van de overeenkomst welke zij met de Vrije Universiteit hebben aangegaan? Een onderdeel van deze overeenkomst is dat deze kerken deputaten benoemen voor de oefening van het „verband” tussen de Geref. Kerken en de theol. faculteit van de V.U. Zullen deze deputaten nu de opdracht krijgen alleen toezicht te oefenen op het **onderwijs** der theologische hoogleraren en niet op hun **wetenschapsbeoefening** en de eventueel daarvan gepubliceerde resultaten daarvan in hen publicaties?

Ieder nuchtere beoordelaar zal moeten toestemmen dat door de grondslagwijziging van de Vrije Universiteit voor de theologische faculteit een onmogelijke situatie is geschapen.

Slechts dit is volkomen duidelijk dat de positie van **alle** momenteel aan de V.U. arbeidende theologische hoogleraren, lectoren en andere functionarissen volkomen **onaantastbaar** is geworden. Krachtens de nieuwe grondslag kunnen zij **rechtens** ongehinderd voortgaan op de door hen ingeslagen weg. Niemand en niets mag en kan hun daarin hinderen.

—o—

bijbels in Israël

In Jeruzalem zijn opnieuw 35.000 bijbels gedrukt. Dit is de derde keer dat de Joodse bijbel, zowel het oude als het nieuwe testament in modern Hebreeuws, van de pers komt. De eerste druk kwam in 1958, en de tweede in 1962 gereed.

Behalve deze totaal oplage van 81.000 bijbels werden in de afgelopen jaren ook tienduizenden nieuw-testamenten in 't Hebreeuws uitgegeven. Sinds het werk van 't bijbelgenootschap in 1948 in Israël gereorganiseerd werd, werden daar 596.000 bijbels, nieuwe testamenten en bijbelboeken gedistribueerd.

—o—

bijbels in Algiers

De bijbel is een verboden boek geworden in Algerije. De censuur houdt de import van bijbels en nieuw-testamenten tegen. De secretaris van het bijbelgenootschap van Algerije, ds E. M. Roulet, schrijft: „**Ons werk loopt gevaar, omdat de censuur de import verboden heeft van bijbeluitgaven. Als we onze voorraad niet kunnen aanvullen, zullen we spoedig de deur van ons bijbelhuis moeten sluiten.**”

—o—

verlenging kerkbouwpremie

De Tweede Kamer is er mee akkoord gegaan om de komende vier jaar nog premie te verlenen voor de bouw van kerken. Zij nam met een gedeelte van de oppositie tegen een wetsvoorstel aan om de premie kerkenbouw, die dit jaar zou aflopen, met vier jaar te verlengen. De premie, momenteel dertig procent, is voor de eerstkomende twee jaar op 25 procent en voor de laatste twee jaar op 20 procent vastgesteld. Een voorstel van de socialist Franssen om wettelijk te bepalen dat de gemeenten na afloop van deze wet niet zelf met premieverlenging mogen doorgaan, kreeg geen meerderheid. De Kamer wilde op dit punt de autonomie van de gemeenten niet aantasten.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Ermelo-B: ds R. T. Urban te Ferwerd-Hallum; te Burlington-West (Can.): ds M. Brandes te Hengelo-B; te Zeist: voor buitengewone dienst als legerpredikant ds M. van Veelen, em. pred. van de Geref. Kerken (vrijg.) van Tiel en Zaltbommel.

Aangenomen: naar Nijverdal: ds D. J. van Stelten te Loosdrecht; naar Harderwijk-B: ds J. Bomhof te Bergentheim.

Bedankt: voor Eindhoven en Marknesse: ds D. J. van Stelten te Loosdrecht; voor Zuidhorn-B: ds S. Cnossen te Vollenhove-Cadoelen; voor Brouwershaven-B en De Bilt-Bilthoven-B: ds J. Rijneveld te IJmuiden.

Kampen — Op woensdag 10 maart j.l. vond de bevestiging en intrede plaats van ds H. Stolk, gekomen van Dronten (Oostelijk Flevoland) als 4e predikant te Kampen. Zijn bevestiging, ds K. B. Holwerda van Doorn, bediende bij die gelegenheid het Woord uit Mattheus 9:35-38, waarna ds Stolk zich aan zijn nieuwe gemeente verbond met een preek over 1 Samuel 3.

Heden nam de Heere tot Zich, na een kortstondige ziekte, mijn zeer geliefde man, onze zorgzame vader en onze lieve opa

JOSEPH ROSE

na een zeer gelukkig huwelijk van bijna 49 jaar, in de ouderdom van 79 jaar.

„Want wij weten, dat, indien de aardse tent, waarin wij wonen, wordt afgebroken, wij een gebouw van God hebben, in de hemelen, niet met handen gemaakt, een eeuwig huis” 2 Cor. 5:1

Stadskanaal, 14 maart 1971
Biesboschlaan 12

- F. Rose-Duursema
- Groningen:
 - A. A. G. Rose
- Klazienaveen:
 - J. W. Rose
 - Th. E. Rose-Fokkens
 - Manfred
 - Arnaud
- Zwolle:
 - B. Rose
 - J. Rose-van den Bergh
 - Frouwientje
 - Willem
 - Paula
 - Anneke
 - Bea
- Zwolle:
 - S. Sein-Rose
 - A. J. Sein
 - Dick
 - Jos
 - Gertie-An
 - Hans
- Stadskanaal:
 - H. Rose
 - J. Z. Rose-Borger
 - Wineke
 - Joop
 - Jozien
 - Wolter

Correspondentieadres:
Cornelis Dopperlaan 3, Stadskanaal.

De begrafenis heeft plaats gehad op donderdag 18 maart.

VAKANTIE-ADRES

AANGEBODEN
KAMER - KEUKEN EN 3 SLAAP-
KAMERS

T. Eikelboom,
Hullenweg 2 - Wapenveld - Telefoon 05206 - 8382

BETALING ABONNEMENTSGELD

Zeer vele abonnees voldeden reeds aan ons verzoek hun abonnementsgeld voor „Opbouw” te betalen. Degenen die nog niet betaalden verzoecken we beleefd hun abonnement spoedig te betalen, dit spaart kosten en veel administratiewerk.

De prijzen zijn:

voor een geheel jaar f 15,—
voor een half jaar f 7,50
studenten betalen f 12,— per jaar.
Buitenland f 20,— per jaar.
Luchtpost f 40,— per jaar.

De Administratie

In bosrijke omgeving,
tussen Dalfsen en Ommen,

een STENEN BUNGALOW

TE HUUR

Van alle gemakken voorzien.
Nog vrij voor 3 juli en na 31 juli.

W. F. J. de Jager,
Roland Holstlaan 982, Delft, tel. 01730 - 43821.

HELP DE VLAAMSE PROTESTANTEN BIJ HUN GROTE TAAK

en stuur dit bonnetje daarom naar:

„De Kruisbanier”, Elisabethlaan 71, 2600 Berchem
bij Antwerpen,

met uw naam en adres ingevuld en stort tevens het bedrag van f 14,50 op de Nederlandse postrekening nr. 202511, De Kruisbanier, Amsterdam.

Gaarne wil ik het werk in Vlaanderen steunen door een abonnement op „De Kruisbanier”

Naam (in blokletters):

Adres (in blokletter):

wenst een abonnement op „De Kruisbanier” en zal het bedrag van f 14,50 storten op postrekening nr. 202511, De Kruisbanier, Amsterdam.

Wist u dat „De Kruisbanier” per jaar bijna een miljoen evangelisatiebladen uitgeeft?

Redactieleden

Ds H. Amelink, Prof. dr H. J. Jager, D. W. L. Milo, Prof. C. Veenhof, Ds G. Visee, Drs H. E. S. Woldring.

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.), tel 0 1843 - 232.

Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”

secretaris-penningmeester: W. Kaper, van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Tel. 0 30 - 711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Tel. 0 3404 - 12452.

Abonnementsprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs ... 25 ct per mm.
Familieberichten ... 20 ct per mm.

BESPREEK VROEGTIJDIG UW VAKANTIE

bij

DE VELUWERAND-ELBURG

Uitgebreide reisgidsen liggen klaar.

Bel vandaag nog:

Elburg — 05250 - 1751 - 1185
Kampen — 05202 - 3533
Apeldoorn — 05760 - 17265
IJsselmuiden — 05202 - 5090

Het bestuur van de christelijke vereniging voor gezondheidszorg „Helpt en Steunt Elkander” te Bunschoten-Spakenburg

vraagt wegens uitbreiding

2 volledig bevoegde wijkverpleegsters

Salaris volgens rijksregeling.
Vergoeding voor gebruik eigen auto.
Vijfdaagse werkweek - roulerende weekenddienst.
Moderne geriefelijke woning met centrale verwarming is beschikbaar.

Sollicitaties te richten aan de secretaris der vereniging: Jac. Baas, Groen van Prinsterersingel 19 te Spakenburg. Telef. 03490 - 2048.

DE Geref. KORR. KLUB, Postbus 58, Den Helder; zoekt dames- en heren-leden in alle leeftijden.

Ons vakantie reisplan 1971

OOSTENRIJK

Een unieke jongerenreis naar het Bregenzerwald van 12-21 juli. De boerderij van de fam. Flatz in het bergdorp Schwarzenberg geeft ons volop gelegenheid van deze kampeerreis te genieten. Omdat de aanvraag overweldigend is, werd een mogelijkheid gecreëerd voor de tweede bus. De prijs bedraagt 275 gld (all in).

Aanmelden bij de reis/kampeerder J. Wijnsma, Langgrousterwei 296 A, Ooster Nijkerk, tel. 05192 - 293.

ITALIE

Een gezellige vakantie reis naar Limone met vele mogelijkheden tot excursies o.a. Venetië en Verona. Deze volledig verzorgde hotelreis naar het Gardameer, staat open voor jongeren, alleenstaanden en echtparen. Duur van de reis 13 dagen. Vertrek 12 juli, thuiskomst 24 juli. Prijs 450 gld (all in). Folders op aanvraag.

Inlichtingen Ds S. Wijnsma, Zaan 21, Zwolle, tel. 05200 - 32064.